

“નિર્ધન શેડને ઘણી ખમા” એ નામની. એક અતી રમુજ વારતા.

કનકાપુત્રી કરીને એક નગર હતી. જેની અંદર આશરે ૪૦૦૦૦૦ ઘરની વસ્તી હતી તેને ફરતો ગઢ હતો. તે ગામમાં કુલચંદ્રશા કરીને એક ધણી મો રહેતો હતો. તેની હમર વીસ વરસની હતી તેનો પાપ તેને આર વરસની હમરનો મેલી મરી ગીઓ હતો તેની મા ઘરડી હતી. તે બિચારી પોતાનો ધણી મરી ગ ધણી ધણી મરીગી લાલતમાં આવી પડી હતી. તેણી ગામ બહાર એક નાનું સરખું ઝુપડું બનાવી અંદર રહેતી હતી, અને ગામના માણસાનું દળણું દળી પોતા તું તથા પોતાના છોકરા કુલચંદ્રશાનું પેટ ભરતી હતી. એમ કરતાં કરતાં તેણીના ધણીને મરીગીએ ચાર વરસ થયાં, ભારે તેણી કુલચંદ્રશાને જાંજ માણસો જેડે જંગલમાં લાકડાં કાપવા મોકલવા લાગી. આવી રીતે કુલચંદ્રશાએ ચાર વરસ સુધી લાકડાં કાપ્યાં, અને તેના જે ખમા આવ્યા તે પોતાની માને આપ્યા. આવે ધણે કરતાં કરતાં કુલચંદ્રશાના મનમાં એક દાહડો એવો વિચાર આવ્યો કે મારે ખાયડી કરવી; પણ આવા ધામાં કાંઈ ખેના એકદા થાએ નહીં અને હું ખાયડી કરી નહીં; તારતે એક ટોંગ મચાવેલા અને ખાયડી કરી

કેહેવત છે કે “લાગ્યું તો તીર નહોં તો તુફા” એ પ્રમાણે ચીંચાર કર્યો પછી ધુલયદશાએ એક દાહાડે પાતાની માને પુણ્ય કે મારે બાયડી ઠરવીછે; ભારે તેની માએ જવાબ આપ્યો કે દીકરા, તુંતો ગાંડો બની ગીઓછે, તારી તો અકલ બની ગઈ છે. આવા નિર્ધનપણામાંથી તારે બાયડી ઠરવી તે કદી રીતે થાય ? તું વિચાર કર કે હું દગળુ દળીને, અને તું લાકડાં કાપી તેના બારા બાંધી તે વેચીને જે કાંઈ પૈસા આવેછે તેનાથી આપણું ભરણુ પોષણુ કરીએ છીએ. તો “ચરોંઠી જેટલા ચાંદલામાં શેર એક કંકુ કેમ સમાયે” વાસ્તે એ વાતનો વિચાર કરીશ નહોં અને એ વાત કાંઈ બનવાની નથી. પછી ધુલયદશાએ વિચાર કીધો કે આમા તો એ જો શુકરવાર વલયો નાહો, અને બાયડી ઠરવી એમાં તો ફેર નહી, વાસ્તે ઢોંગ રચ્યા વગર છુટકો નથી.

હવે ધુલયદશા જે હંમેશા બપોરે લાકડાં કાપવા જતો હતો તે તે દાહાડેથી મવારના જવા લાગ્યો અને પાછો દશ વાગે આવવા લાગ્યો. અને ગમ્યા પછી સવારનો લાવેલો લાકડાંનો ભારો વેચવા જતો હતો. તેનાં હંમેશા બાર પૈસા આવતો હતા, તે પાતાની માને આપવા બંધ કીધા, અને તે પૈસા લઇને તે એક ઘોળીને ઘેર જતો, અને ઘોળીને કેહેતો કે કોઈ સારામાં સારાં જીયાં લુંગડાં તારે ત્યાં ઘોવા આવ્યાં હોય એ મને પહેરવા આપ, અને બીજાં કોઈ હલકાં ઘોએલાં લુંગડાં હોએ તે મારા માણસને વારને આપ. હું તુને ત લુંગડાં

કલાક પેહેરી પાછા આપી જઈશ; અને તેના બદલામાં હું
 તુંને ચાર પૈસા આપીશ. તે લુગડાં લઈને તે એક બાકુતી
 તબેલામાં જતો, અને ત્યાં જઈ નવા સામાન સહીત સારા
 કદનો એક ઘોડો તથા પૈસાના બદલામાં એ કલાક સુધી ફેરવ
 વાની બોલીએ લઈ આવે, ત્યાંથી તે એક બોઈને ઘરે જતો,
 અને ચાર પૈસાના બદલામાં હાથમાં મસાલ સહીત એક બોઈ
 ને એ કલાક સુધી ઘોડાની આગલ આગલ દોડવાની બોલીએ
 લઈ આવે. હવે પેલા ઘોષીને ઘેરથી લઈ આવેલાં જ્યાં
 લુગડાં પોતે પેહેરીને ઘોડા ઉપર સામાન નાંખીને એક પાઈની
 પાનની પટ્ટી લઈ લાલ મોઢું કરી, બાકીની બે પાઈ ખીસામાં
 નાખી ઘોડા ઉપર બેસતો, અને પેલો માણસ એના શેઠના
 આપેલાં લુગડાં પેહેરી, હાથમાં મસાલ લઈ ઘોડાની આગલ
 આગલ દોડતો, અને તેના શેઠના શીખવ્યાથી “નિર્ધન શેઠને
 ધણી ખમા” એવી નેકી પુકારતો હતો. આવી રીતે હમેશા
 ઘોષીને ત્યાં જઈ નવી નવી જાતનાં લુગડાં, નવી નવી
 જાતના માણસ, નવી નવી જાતના માણસને પેહેરવાના
 લુગડાં, તથા હમેશાં જુદા જુદા રંગના ઘોડા બાકે
 લઈ આવી ઉપર લખેલા પરમાણે ધણીજ સરસાઈથી
 દુલખદશા ઘોડા ઉપર બેસતો, અને ઉપર લખેલી કેહેવત
 (નિર્ધન શેઠને ધણી ખમા) પરમાણે માણસ નેકી પુકારતો પુકા
 રતો. આમલ આગલ દોડતો હતો આવી રીતે હમેશાં ગામમાં
 જતો ઘોડો દોડાવતો, અને જે વખતે મોટી બજારમાં આવી

પોહોચતા, તે બખત પોતાનો થોડો ખોખારો મારીને ઊભો રાખતો અને જડપથી ખીસામાં હાથ નાંખી એક ઠેકાણે એક પાછ ને ખીજે ઠેકાણે ખીજી પાછ મોટા ઉમરાવના જેવા દબદબા બરેલા જોસથી ગરીબો તરફ ફેકતો હતો. આણી તરફ “ધરમા ખાવા ખાખ નમલે, ડોશી ખેડી દબાણું દલે; દુલયંદશા દુલદટાક થઈ ફરે, લાકડાં કાપી મોળ્યુ કરે.” એ કેહવતની માફક દુલયંદશા લાકડાં કાપીને તે વેચી તેના જે કાંઈ પૈસા આવતા તે ઉડાવતો અને મોજ કરતો હતો, અને પેલી તરફ તેની મા ઉમેશાં ખુમ પાડતી અને શીખામણુ આપતી કે દીકરા, તું પૈસા ઊડાવી નહી નાખ, અને એકઠા કરીશ તો કાંઈ દિવસ પણ કામનાછે. પણ તે ગણુકારતો નહી હતો તેથી તેની માએ તેને કહેવું છોડી દીધું. તેની માતું મન ધણું કચવાતું હતું પણ શું કરે ઉપાચ નહીં.

હવે આવી રીતે દુલયંદશાને ફરતાં ફરતાં છ માસ ની કલી ગયા, ત્યાર પછી કેટલેક દીવસો એક વેપારી ઊંચી કસ્તુરી તથા ખીજે થોડાક માલ વેચવા માટે તે ગામમાં આવી ચડ્યો ને બધા વેપારીને ત્યાં ફરી વલયો. ત્યારે તેનો કસ્તુરી શીવાચનો ખીજે માલ વેચાઓ, પણ કસ્તુરી એટલીતો ઊંચી હતી કે તે કાંઈથી ખરીદી શકાઈ નહીં એટલે તે ત્યાંથી માછો ફર્યો, અને જ્યારે ગામના દરવાજા પાસે આવી પોહોચ્યો, ત્યારે દુલયંદશા (નિર્ધન રોઠ)ની શવારી આવી ચડી, અને દરવાજા ના નાકામાંથી નીકલતાંજ પેલા નેડા પુકારનાર માણસે “નિધ

સેઠને ધણીખમાં “ એવી નેકી પુકારી, અને પેલા વેપારીને વચ્ચે માંથી બાબુ થાવાને કહ્યું. આવા દબદબા ભરેલા દેખાવથી પેલા વેપારી અચાંખે પામ્યો, અને વિચાર કર્યો કે આ કોઈ મોટો ઉમરાવ હોવો જોઈએ. આ ઉપરથી પેલા વેપારીએ પુલ્લચંદ શાના માણસને પુછ્યું કે આ શેઠ કોણ છે? ત્યારે પેલા માણસે જુવાળ આપ્યો કે આ એક મોટો ઉમરાવ છે, એના તાબામાં કેટલાંક ગામો છે, વેપારનો એક મોટો જથ્થો છે, અને જોઈએ તેવી જાંચી કીમતનો માલ હોય તો આ વેપારી ખરીદવાને શક્તીવાન છે અને તેની મોટા મોટા રજવાડામાં આડત છે. આથી પેલા વેપારીએ વિચાર કર્યો કે આ શેઠ કસ્તુરી સેરો. હવે આ બંને જણ વચ્ચે જે વાત થઈ, તે આ નિર્ધન શેઠ (પુલ્લચંદશા) ઘોડા ઉપર બેઠો બેઠો સાંબલતો હતો. અને પેલા વેપારીને ધણા દબદબા ભરેલા દેખાવથી પુછ્યું કે તારે આટલી બધી વાત પુછવાનું શું જરૂર છે? ત્યારે પેલા વેપારીએ ધણીજ નરમાશથી કહ્યું કે શેઠ મારી પાસે જાંચી કસ્તુરી વેચવાની છે. ત્યારે નિર્ધન શેઠ પુછ્યું કે શું આ ગામની અંદર એવી જાંચી કસ્તુરી કોઈએ લીધી નહીં? જે તું પાછી લઈ જાય છે. ત્યારે પેલા વેપારીએ જુવાળ આપ્યો કે મારી પાસે ખીજે કેટલોક માલ હતો તે વેચાણે, પણ આ જાંચી કસ્તુરી કોઈથી ખરીદી શકાય નહીં તેથી પાછી લઈ જાઉં છું. વળી કોઈ ખીજ મુલકમાં વેચીશ. ત્યારે નિર્ધન શેઠ ફરીથી પુછ્યું કે શું એટલી બધી ધણીજ જાંચી કીમતની કસ્તુરી છે? જે

કોઈથી ખરીદી શકાઈ નહીં. ત્યારે તે વેપારીએ જવાબ આપ્યો કે હા શેઠ, ઘણીજ ઊંચી ઠસ્તુરી છે. આથી નિર્ધન શેઠે કહ્યું કે જોઈ તે કુલી છે જેથી પેલા વેપારીએ દેખાડી. આ જોઈ નિર્ધન શેઠે પેલા વેપારીને કહ્યું કે આવતી કાલે આ ઠેકાણે આજ વખતે હાજર થજે, ને કહ્યું કે તારા જેવા એક વેપારી આગલ મને ઠસ્તુરીના દાતણ આપી ગયો છે, તે દાંતણ તથા તારીઠસ્તુરી હું જે ગામમાં મારા આડતીઆ ઉપર ચીડી લખી આપું ત્યાં જાજે, અને તેને કહેજે કે નામદાર નિર્ધન શેઠે આ ઠસ્તુરીના દાતણ તમને ઇનામ દાખલ બેટ કીધા છે, અને આ ચીડી પરમાણે મને મારી ઠસ્તુરીના પૈસા ચુકાવી આપે, એટલે તુને તારી ઠસ્તુરીના પૈસા ચુકાવી આપશે. આટલી વાત કરી નિર્ધન શેઠ ચાલતા થયા, અને પેલા વેપારીએ પણ તે દાહાડાની રાત તેજ ગામમાં કાહાડી અને બીજે દાહડે જે જગા ઉપર નિર્ધન શેઠનો મેલાપ થયો હતો તેજ જગા ઉપર ઠેરવેલા વખતે આવીને ઉભો; તેટલામાં નિર્ધન શેઠની સ્વારી આવી ચડી અને નેકી પુકારનાર માણુમે નેકી પુકારી કે “નિર્ધન શેઠને ઘણી ખમા” આ નેકી સાંભલી પેલા વેપારી તરત જ સલામ કરી નિર્ધન શેઠની પાસે આવી ઉભો રહ્યો. હવે આજ સવારે નિર્ધન શેઠ લાકડાં કાપવા ગયો હતો ત્યાંથી સારાં અને સીધાં કેટલાંક આવજનાં દાતણ કાપી લાવ્યો હતો. તે દાતણને ચારે તરફથી કેલના પાતરાંમાં વીટીને શોભાવમાન કીધાં હતાં, અને પેલા વેપારીને કહ્યું કે તારી પાસે જે ડબ્બામાં

કસ્તુરી ભરી હોય તે ડાખમાં આ દાતણ મુક નહીં તો આ દાતણની વાસ ઉડી જશે માટે ઘણીજ સાંભાલથી લઈ જાળે અને અતરેથી જુનાગઢ શહેરમાં જા અને ત્યાંના રાજાને કહેલો કે આ દાતણ કસ્તુરીના છે અને તે દાતણ આપ નામદારને નામદાર નિર્ધન શેઠે ભેટ દાખલ મોકલ્યાં છે અને મારી આ કસ્તુરીનો હીસાખ ચુકાવી આપો. આટલું કહીને નિર્ધન શેઠ ચાલતા થયા, અને પેલા વેપારી પણ પેલાં કસ્તુરીના ડાખમાં દાતણ મુકી ઘણીજ ખુશી થઈ જુનાગઢ તરફ ચાલતો થયો.

હવે પેલા વેપારી ત્રીજે દાહાડે જુનાગઢમાં આવી પોહ્યા, અને લાગલો દરખાસ્તમાં ગયો, ત્યાંના રાજાને નિર્ધન શેઠના આપેલાં દાતણ તથા પોતાની કસ્તુરી આપીને કહ્યું કે, આ દાતણ નામદાર નિર્ધન શેઠે આપ નામદારને ભેટ દાખલ મોકલ્યાં છે અને આ કસ્તુરી આપ નામદારના લેવા જોગ છે તેથી મને આહીઆં મોકલ્યો છે, માટે મેહુજાની કરી મારી આ કસ્તુરી લઈ મને હીસાખ ચુકાવી આપો. આ વાત સાંભલી રાજા ઘણા અચરત થયો કારણ કે કસ્તુરી તો હીકજ પણ કસ્તુરીના દાતણ તો આજેજ સાબળ્યાં. હવે એ દાતણ રાજા તપાસવા લાગ્યો, કારણ કે કસ્તુરીનાં દાતણ કેવાં હોય એમ મનમાં વીચાર કરી દાતણનું ખંડલ છોડ્યું તો ખાવડના દાતણ જેવાં લાગ્યાં, પણ દાતણની અંદર કસ્તુરીની વાસ આવવા લાગી તેથી રાજા મનમાં ઘણીજ અચંબો પામ્યો. કારણ કે વેપારી દાતણ કસ્તુરીના ડાખમાં ભરીરાખવાથી તેનો વાસ

દાતણમાં પેસી ગયો હતો તે રાજા તેમજ પેલા વેપારીને ખ
 ખર ન હતી. તથા રાજાએ તો કસ્તુરીનો હીસાબ ચુકવી
 આપ્યો અને મીજે દાહાડે પેલું કસ્તુરીનું દાતણ કર્યું અને
 ઘણો ખુશી થયો. જેથી વીચાર કર્યો કે આ દાતણ મોકલ
 નારને કાંઈક ઇનામ મોકલવું જોઈએ. કારણ કે આ દાતણ
 મોકલનાર તો એક વેપારી છે પણ હું તો એક રાજા છું
 તેથી મારે એનાં કરતાં ઘણું મોટું ઇનામ મોકલવું જોઈએ.
 જેથી બીજે દીને ઘણીજ ઊંચી કીમતના એકસો આરબી ઘોડા
 કેટલાંક માણસો સાથે કનકાપુરી નામદાર નિર્ધન શેઠને બેઠ
 દાખલ મોકલી આપ્યા. હવે ત્રીજે દાહાડે તે માણસો તે ઘોડા
 સહીત કનકાપુરી આવી ચડ્યા, અને મોટી બજારમાં આવી
 નિર્ધન શેઠનું ઘેર પુછવા લાગ્યા. કે નિર્ધન શેઠ કાંઈ રહેતા હો?
 એવી રીતે પુછતાં આવ્યો દીવસ નીકળી ગયો, પણ તેનું ઘર
 મળ્યું નહીં, ત્યારે બીચારાં માણસો રખડી રખડીને યાકી
 ગયાં હતાં કારણકે નિર્ધન શેઠની સ્વારી તો સાંજની વખતે
 ફરવા નીકળતી અને ઘરખારતો હતાં નહીં. છેવટે સાંજની વ
 ખતે પેલાં માણસો મોટી બજારમાં નિર્ધન શેઠની વાટ જોતાં
 બેઠાં હતાં તેટલામાં “નિર્ધન શેઠને ધણીજમા” એવો અવાજ
 સંભળાયો. આ અવાજ સંભળતાં પેલાં માણસો તૈયાર થઈ
 મયાં અને જણ્યું કે આજ નિર્ધન શેઠ હોવો જોઈએ, તથા
 તેઓ અદ્ય બજારવી સલામ કરી ઉભા રહ્યા. ત્યાર પછી તેઓ
 એ નિર્ધન શેઠને વિનંતી કરી હજી કે જુનાગઢના નામદાર

રાજા સાહેબે આપ નામદારને આ ઘોડા બેટ દાખલ મોકલ્યાં છે તે સંભાલી લેજો. હવે નિર્ધન શેઠને વિચાર થઇ પડ્યો કે ખીનું તો હીક પણ આ સો ઘોડાને બાંધવાનું ટેકાણું ન મળે તે રાખવાં ક્યાં ? પણ હિંમતથી બોલ્યો કે આ સો ઘોડા જામનગરમાં જઈ ત્યાંના રાજાને આપજો અને કહેજો કે નામદાર નિર્ધન શેઠે આપને આ ઘોડા બેટ દાખલ મોકલ્યાં છે તે સંભાલી લેશો તે વખતે તે માણસોએ કહ્યું કે અમને ખાવા પીવાનું અપાવો. પણ નિર્ધન શેઠની પાસેતો ખોટી પાછ પણ નમજો. તેથી તે માણસોને ખાવાનું અપાવે ક્યાંથી ? તો પણ હિંમતથી કહ્યું કે આ સો ઘોડામાંથી પાંચ ઘોડા વેચી નાખો અને તેના જે કાંઈ રૂપીઆ આવે તે તમે વેહેંચી લેજો અને તેમાંથી ગુજરાત ચલાવજો, બાકીના પંચાણુ ઘોડા જામનગરના રાજાને આપજો. આથી પેલા માણસો ઘણાં ખુશી થયાં અને જામનગરનો રસ્તો લીધો. અને નિર્ધન શેઠ પણ ચાલતાં થયાં.

હવે પેલાં માણસો જામનગર ગયાં અને દરબારમાં જઈને ત્યાંના રાજાને મળ્યા, અને કહ્યું કે કનકાપુરીથી નામદાર નિર્ધન શેઠે આ પંચાણુ ઘોડા આપને બેટ દાખલ મોકલ્યાં છે તે સંભાલી લેશો. આ ઘોડા જોઇ રાજા ઘણો અચરત પામ્યો, અને મનમાં વિચાર્યું કે આવા જીવી કીમતના આટલા બધા ઘોડા બેટ દાખલ મોકલ્યાં એવા તે નિર્ધન શેઠ કોણ હશે ? પણ ખેર તેનો બદલો ખીજી રીતે વાલશું. હાલતો આ

ઘોડા ઘોડારમા મોકલાવી દો. એમ કહી વજરને હુકમ થયો ને
 ઘોડા મોકલાવી દીધા, ને ઘોડા લાવનાર માણસોની અરદાશ
 કરી તેઓને રવાના કર્યા હવે જામનગરના રાજાના મનમાં
 વિચાર થયો કે આ ઘોડા ને ધણીના આવ્યા તે કોઈ મોટો
 ભ્રમરાવ હોવો જોઈએ. તેથી તેણે ધણીજી બાંધી કીસમની
 અને રોનકદાર એક વેલડી સોનાથી મઢાવી બે નાના પુટીઆ
 ખસડ જોડી કનકાપુરી નિર્ધન શેઠને ધનામ દાખલ એક માણસ
 સાથે રવાના કરી. હવે ચોથે દાકાડે તે વેલડી કનકાપુરી આ-
 વી પોહોચી. અને ગાંમની ગાંદર આવી તે વેલડી વાલા માણ-
 સે નર્ધન શેઠની ખખર કાઢાડી. પણ નિર્ધન શેઠનો પતો
 નહી મલવાથી નીરાશ થઈ આખર એક માણસને પુછ્યું, કે
 બાઈ આ ગામમા નિર્ધન શેઠ કોણ છે ? અને તે ક્યાં રહે છે ?
 ત્યારે તે માણસ કહ્યું કે તે ક્યાં રહે છે તેની મને ખખર નથી,
 પણ તેની (નિર્ધન શેઠની) સ્વારી હમેશાં સાંજની વખતે
 ફરવા નીકળે છે. એટલું કહી પેલાં માણસ ચાલતો થયો. હવે
 પેલો વેલડી વાલો માણસ ઘોડા પંસા લાવ્યો હતો તેનું ખાવા
 નું લઈ ખાઈ પીને નિર્ધન શેઠની ઘાટ જોતો બેઠો, તે છેક
 સાંજની વખતે નિર્ધન શેઠની સ્વારી આવી પોહોચી, અને
 “ નિર્ધન શેઠને ધણી ખમા ” એવી ધુમ વેલડી વાલા માણ-
 સે સાંભળી, તેથી તૈયાર થઈ નિર્ધન શેઠને સલામ કરી બોલો
 મહારાજ, અને વિનંતી કરી કહ્યું કે આ વેલડી આપ નામદારને
 જામનગરના રાજા સાહેબે ભેટ દાખલ મોકલી છે, તે સાંભળ્યો

લાગ્યો, ત્યારે નિર્ધન શેઠે વિચાર કર્યો કે વળી આ પીડા ક્યાં
 થી આવી પણ વળી હિંમતથી જીવાત આપ્યો અને કહ્યું કે
 ધોરાજી શહેરમાં હુકમચંદ જીમચંદ નામનો એક મોટો વેપારી
 છે, તેને તે વેલડી લઈ જઈને આપજો, અને કહેજો કે કનકા
 પુરીથી નામદાર નિર્ધન શેઠે તમને આ વેલડી ભેટ દાખલ મા
 કરાવી છે. તેથી તે માણસ ખાજે દીને ધોરાજીમાં આવી પોહોઝ્યો
 અને તરતજ હુકમચંદ શેઠને ઘરે ગીચ્યો. અને ત્યાં જઈને
 કહ્યું કે આ વેલડી કનકાપુરીથી નામદાર નિર્ધન શેઠે તમને ભેટ
 દાખલ માકલી છે. હવે હુકમચંદ શેઠે વિનાર કર્યો કે નિર્ધન શેઠ
 તે વળી કોણ હશે, પણ કાઈ નહીં, વેલડી તો રાખો પછી
 વાત. હવે પેલા માણસને જમાડીને રવાના કર્યો. અને ખાજ
 દીને પોતાના ખેતા સાથે વિચાર કરવા લાગ્યો કે આપણી દી
 કરી લક્ષ્મીતાની હવે ચૈત્ર વરશની ઉમર થાત આવી માટે હ
 વે એનું વેશવાલ કરવું. જેથી મારો વિચાર એમ લાગે છે કે
 કાલદીને સાનાથી મદાવીને જે વેલડી કનકાપુરીથી નિર્ધન શેઠ
 નામે વેપારીએ માકલી છે તેની ઉમર આશરે વીશથી એકવીશ
 વરશની છે એમ પેલો વેલડી લઈ આવેલો માણસ કહેતો હ
 તો. માટે લક્ષ્મીતાનું વેશવાલ એની સાથે કરવા મારી મરજી
 છે. કેમ મેહેતાજી તમારો શું વિચાર છે ? ત્યારે મેહેતાએ ક
 હ્યું કે કદી એના લગ્ન થયા હશે તો ? ત્યારે હુકમચંદ શેઠે
 કહ્યું કે પેલા માણસના કહેના ઉપરથી એમ માલમ પડે છે કે
 ૩૦ સુધી તેનું વેરાવળ પણ થયું નથી, અને કદી થયું હોય

તો પણ શુ ! આપણે તો એને આપવી, કારણ કે દોકરી તો
 હુબી થાએ. અને વળી આપણેને આટલી બધી કીમતની વેલડી
 બેટ દાખલ મોકલી તેનો બદલો પણ વાલવા થશે એમ કહી
 પોતાની પાડોશમાં ગીરજાશંકર નામનો એક બરાહમણ રહેતો
 હતો તેને પોતાની દોકરી લલીતાના વેશવાલ માટે સોનાથી
 મઠાવેનું એક નાળીએર આપી કનકાપુરી નિર્ધન શેઠને ત્યાં
 રવાના કર્યો.

હવે તે બરાહમણ બીજે દીને કનકાપુરી આવી પોહોચ્યો
 અને નિર્ધન શેઠનું ઘર પુછવા લાગ્યો ત્યારે એક સારા માણસે
 કહ્યું કે આ ઘડી નિર્ધન શેઠની સ્વારી અતરેથી નીકલશે. એટ
 લું કેહેતામાંજ નિર્ધન શેઠ આવી પોહોચ્યા અને પેલા બરાહ
 મણને પુછ્યું કે તું શુ કામ આવ્યો છે ? ત્યારે બરાહમણે કે
 હું કે હું હુકમચંદ શેઠને ત્યાંથી એની દોકરી લલીતાના વેશવાલ
 માટે આપને ત્યાં આ નાળીએર દેવા આવ્યો છઉં; માટે આ
 આત્રી લક્ષ્મી પાછી વાલશે નહીં તેથી હવે નિર્ધન શેઠે વિ
 ચાર કર્યો કે આ નાળીએર તો લેવું, એમ વિચારી પેલા બરા
 હમણને કહ્યું કે ભાઈ હું નાળીએર તો લઈ પણ એવી સરતે
 કે હુકમચંદ શેઠ આહીઆ લગ્ન કરવા આવે કારણકે અમારો
 લાભો રૂપીઆનો વેપાર ચાલેછે અને જશ્યો ઘણા મોટા છે તે
 થી જરા વારની પણ ફરસુદ મલે નહીં માટે જો તારા શેઠને
 ગરજ હોય તો અતરે આવી પરણાવી જાએ, તો હું નાળીએ
 ર વધાવી લઈ ત્યારે તે વાત બરાહમણે કબુલ કરી. અને

ધેન શેઠે પણ કયુલ કયુ. અને વખાણના પેટામાં તે નાજીએર વેચીને તેના જે કાંઈ રૂપીઆ આવે તે મરાહમ્મને ધરમાં રાખવાનું કહ્યું. અને કહ્યું કે લગ્ન પણ હમણા કરી આપે એવી રીત કહેજો. એમ કહી નિર્ધન શેઠ ચાલતા થયા. અને મરાહમ્મ પણ આશીર્વાદ દઇને ધોરાજીનો રસ્તો લીધો.

હવે હુકમચંદ શેઠને ધરેજઈને તે મરાહમ્મને શરવે હકાકત કહી સંભલાવી. અને લગ્ન કુંડલી જોઈ પાશુ સુદ ૭ના લગ્ન નીરધારી આપ્યાં તેથી હુકમચંદ શેઠ પોતાની છોકરીની જાન તૈઆર કરી કનકાપુરી રવાના થયાં હવે આણી તરફ નિર્ધન શેઠને એ વાતની ખબર પડી તેથી ગભરાઈ ગયો ને મનમાં વિચાર કર્યો કે તાલતો ખુબ લગાડ્યો પણ હવે ફસાણા તો પણ હિમત ધરી બીજી એક યુકતી શોધી કાઢાડી અને એવો વિચાર કર્યો કે આપણા ગામ બહાર બોલેશ્વર માહાદેવનું દેહેરું છે ત્યાં જઈ કમલ પુંજ કરું તે જો પરશન થીઆં તો ઠીક નહીં તો મરવું બેહતર છે એમ ધારી એક રાજશ હરો લઈ ગામ બહાર માહદેવના દેહેરામાં ગયો અને ત્યાં કમલ પુંજ કરવા તૈઆર થયો. ને જોવો હરો મારવા જાએ છે તેવાજ સખર! સખર! એવો અવાજ નીકલ્યો. અને માહદેવજી એ જોગીને વેરો નિર્ધન શેઠને દરશન દીધા ને કહ્યું કે અચ્ચા એ શું કરે છે ? તું મરે છે શા વાસ્તે ? ત્યારે નિર્ધન શેઠે પગે લાગીને કહ્યું કે મારા લગ્ન થાવા વાળા છે એમ કહી પેહેલેથી જ હ મુધી જે બીના બની તે કહી સંભલાવી તેથી માહદેવજી

પરશન થયા ને કહ્યું કે બચ્ચા તારા ક્રીસમતમાં ધન નથી
તોપણ તારા લગ્ન આઠ દીવસ સુધી ચાલશે તે દરમીઆન
તારે ઘેર શુભ શંપત, વાડી બંગલા, કેટલાક મેહેતાઓ, તથા
કેટલાક સીપાઇઓ કાલ સવારથી તારે ઘેર થાશે અને પાછુ
જેવું છે તેવુ થઈ રહેશે, અને કાલ દીને તારા સસરા જન
લગ્નને આવશે. એટલુ કહી માહાદેવજી અંતર પાન થઈ ગયાં;
અને નિર્ધન શેઠ ઘરે જઈ સુઈ રહ્યા.

હવે સવારના પોહારમાં જેવો નિર્ધન શેઠ ઉઠે છે તેવોજ
જુવે છે તો આમપાસ કેટલાક સીપાઇઓ તથા કેટલાંક માણ
સો ખમા : ખમા : કરી હાથ રજા છે. અને નિર્ધન શેઠની નગરે
આસપાસ વાડી, બંગલા, તથા કેટલાક ચમતકારી દેખાવ પા
તાના કમ્પાઉંડમાં દીઠામાં આવ્યા. તથા મનમાં રાજ થયો.
એટલામાં નિર્ધન શેઠને એક માણસે આવીને કહ્યું કે આપનો
સસરા ગામની પાદર પોતાની છોકરીની જન લગ્નને આવ્યો છે
ત્યારે નિર્ધન શેઠે કહ્યું કે એને આપણી ફુલવાડીમા ઉતારો આપો.
હવે જન આવી પોહાચી અને બીજે દીને માડવો નાખ્યો અને
નિર્ધન શેઠનાં લગ્ન થયાં અને હુકમચંદ શેઠ જન જમાડી, પેહેરામ
ણીમાં કેટલુંક ધન, તરેહ તરેહના કેટલાંક લુગડાં, તથા કે
ટલીએક જમીન પોતાની પાસે હતી તે સરવે આપી પોતાની
દીકરીને પગે લાગી ધોરાજી રવાના થયો ત્યાર પછી આઠ દી
વસ થઈ રહ્યા એટલે માહાદેવજીના વચને જે શુભ થયું હતુ
તે સરવે જતું રહ્યું બાકી પોતાના સસરાની આપેલી પેહેરામ

(૧૫)

જી ને હતી તે એમને એમ સલામત રહી અને તેઠલાંમાં સં
તોષ વાલી તેઓ સુખ ભોગવવાં લાગ્યાં અને જે કામ ખાના
ખતી હતી તે મરવે નિર્ધન શેઠે પોતાની ખાયડીને કહી સભ
લાવી. આ વાત સામલી ખાયડી ઘણુ અચરત પામી અને હી
મત આપી કહ્યું કે ઇશ્વર સરવે સાચું કરશે. એમ વિચાર ક
રી ડોશી, નિર્ધન શેઠ, તથા નિર્ધન શેઠની વહુ સલાહ સંપથી
ચાલી સુખ ભોગવવાં લાગ્યા અને તે દાહાડેથી નિર્ધન શેઠની
હાલત સારી થતી ગઈ.

જાહેર ખબર.

પતમાં અમારી તરફથી બીજી ચોપડીઓ છપાઈ
સામટી લેનારને કમીશનથી મળશે
ત્રેશ્વરપાસે કબુતરખાનાની સામે ગાંધી મુક્ત
થી તથા નવી કાપડ મારકોટની સામે હકર
ટોપી વાલાની દુકાનેથી તથા મારવાડો અમલ-
યદ જવેરની દુકાને ટોપીવાલા પાસેથી મળશે.

જાહેર મથુરાદાશ ગોકલદાશ.

